

Kā nodrošināt optimālu aprūpi osteoartrīta un reimatoīdā artrīta slimniekiem visā Eiropā: EUMUSC.NET ieteikumi

Ieteikumi labāku osteoartrīta un reimatoīdā artrīta slimnieku aprūpes standartu sasniegšanai, izprotot viņu nodrošināšanas traucējumu un atbalsta faktorus, ar labas prakses piemēriem.

Problēmas raksturojums

Muskuloskeletālās slimības ir izplatītas visā Eiropā. Tās ir lielākais fiziskās nespējas iemesls, kas sagādā arī lielas sociālās izmaksas un lielus produktivitātes zudumus. Šo slimību nasta ir nopietna, turklāt aizvien pieaug visās ES dalībvalstīs, savukārt slimnieku aprūpe dažādās valstīs ir atšķirīga, un netiek realizēta uz pierādījumiem balstīta ārstēšana. Tas viss liecina par šī apgrūtinājuma samazināšanas nepieciešamību.

EUMUSC.net mērķis ir paaugstināt un saskaņot aprūpes kvalitāti, kā arī nodrošināt atbilstošu aprūpi reimatisko un citu muskuloskeletālo slimību gadījumos visās dalībvalstīs.

Kritērijs – izvērtēšanas instrumenti

Lai sasniegtu saskaņotu aprūpes kvalitāti un nodrošinātu līdzvērtīgu aprūpi visās dalībvalstīs, EUMUSC.net ir izstrādājis osteoartrīta un reimatoīdā artrīta slimnieku aprūpes standartus Eiropai, kā arī izveidojis metodes, kas katrai dalībvalstij nodrošina instrumentus, ar kuru palīdzību noteikt muskuloskeletālo slimību apjomu savā valstī un aprūpes standartu īstenošanas kvalitāti.

EUMUSC.net izstrādātie instrumenti:

- novērtēšanas instruments muskuloskeletālo slimību apjoma noteikšanai;
- paredzami aprūpes standarti;
- veselības aprūpes kvalitātes rādītāji, lai noteiktu veselības aprūpes nodrošinājumu šo standartu sasniegšanai.

Ir svarīgi novērtēt situāciju, lai dalībvalsts varētu salīdzināt savu stāvokli ar citām valstīm un konstatēt jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi.

Ieviešot šos instrumentus, valsts varēs:

- precīzi novērtēt muskuloskeletālo slimību apgrūtinājumu;
- izprast gaidītos aprūpes standartus;
- salīdzināt nodrošinātās veselības aprūpes kvalitāti ar aprūpes standartiem;
- izvirzīt mērķus uzlabojumiem veselības aprūpes nodrošināšanā;
- konstatēt veselības aprūpes nodrošinājuma mērķu sasniegšanas barjeras;
- noteikt progresu līdzvērtīgas aprūpes sasniegšanas virzienā, to salīdzinot ar ES labās prakses modeli.

Ieteikumu uzmanības centrā ir konstatējumi, salīdzinājumi, mērķi, uzlabojumi un vienlīdzība:

1. Sākt noteikšanu
2. Salīdzināt
3. Izvirzīt mērķus
4. Strādāt, lai uzlabotu
5. Tiekies pēc vienlīdzības

1. ieteikums – sākt noteikšanu

Novērtēšanas instruments

Lai saprastu muskuloskeletālo slimību spektru, jāizprot to ietekme. EUMUSC.net ir izstrādājis pamatindikatoru kopu novērtēšanas instrumenta formā, ko var izmantot, lai novērtētu turpmāk minētos elementus:

- sastopamību un izplatību;
  - muskuloskeletālās sāpes, kas ierobežo aktivitāti;
  - jostas daļas sāpes;
  - kakla sāpes;
  - reimatoīdo artrītu;
  - osteoartrītu (gūža, ceļgals, plauksta);
  - osteoporozi;
  - gūžas lūzumu;
- veselības aprūpes pakalpojumu izmantošanu;
  - gūžas locītavas artroplastiku;
  - ceļgala artroplastiku;
  - primārās aprūpes vizītes, kas ir saistītas ar muskuloskeletālām slimībām;
- cilvēkresursus;
  - primārās aprūpes ārstus;
  - reimatologus;
  - traumatologus-ortopēdus;
- ar veselību saistīto dzīves kvalitāti;
- muskuloskeletālo slimību izraisītu darbnespēju (ilgstošu, pagaidu);
- blakus slimības;
  - aptaukošanos;
- iedzīvotāju veselību.

Aprūpes standartu un veselības aprūpes kvalitātes rādītāji

Lai saprastu nodrošināto veselības aprūpes kvalitāti, jāizprot, kādus aprūpes standartus sagaida iedzīvotāji, un jānovērtē veselības aprūpes sniedzēju panākumi, nodrošinot šos aprūpes standartus. EUMUSC.net ir izanalizējis Eiropas aprūpes standartus un izstrādājis veselības aprūpes kvalitātes rādītājus, kurus var izmantot, lai veselības aprūpes nodrošinājuma kvalitāti salīdzinātu ar aprūpes standartiem. Veselības aprūpes kvalitātes rādītāju vērtētie faktori:

- nosūtījumu process;
- konsultāciju process;
- turpmākie novērtējumi;
- slimības novērtējums un tās ietekme uz dzīves kvalitāti un līdzdalību;
- dokumentācijas process;
- ieteikumi paša pacienta rīcībai;
- ārstēšanas plāni;
- farmakoloģiskā terapija;
- drošība (zāļu blakusiedarbība, tuberkulozes pārbaude);
- slimības pārvaldības optimizācija;
- standartizēts slimības novērtējums;

- fizioterapija;
- palīgierīču novērtēšana;
- profesionālā izglītība.

EUMUSC.net **1. ieteikums** – katrai dalībvalstij izmantot novērtēšanas instrumentu, lai noteiktu muskuloskeletālo slimību ietekmi, akceptēt aprūpes standartus un atbalstīt veselības aprūpes kvalitātes indikatorus, lai novērtētu veselības aprūpes nodrošinājuma kvalitāti.

Pasākumu pamatā ir pierādījumi, praktiskums un saistība. Pieņemot vienādus aprūpes standartus un to rādītājus visā Eiropā, var pamatoti salīdzināt valstis un pēc tam nodrošināt līdzvērtīgu aprūpi.

2. ieteikums – salīdzināt

Konstatējumi, kuru pamatā ir kopienas apjoma standarti, nodrošina iespēju salīdzināt vietējos snieguma datus ar līdzīgiem rezultātiem citās valstīs vai reģionos. Piemēram, ar muskuloskeletālo slimību ietekmi saistītos datus var salīdzināt ar citām valstīm un ES vidējo rādītāju. Tos izsakot uz vienu cilvēku, var salīdzināt, piemēram, valstī strādājošo veselības aprūpes speciālistu skaitu ar citām valstīm, kurās ir līdzīga muskuloskeletālo slimību izplatība, un ES vidējo rādītāju. Ja aprūpes dažādie aspekti tiek izvērtēti pēc saskaņotiem standartiem, tos var salīdzināt starp dalībvalstīm.

EUMUSC.net ir veicis plašu muskuloskeletālo slimību ietekmes analīzi visās dalībvalstīs. Novērtēšanas instrumenta izmantošana atbalstīs vietējo datu salīdzināšanu ar EUMUSC analīzes rezultātiem.

EUMUSC.net ir arī izveidojis labas prakses slimības gadījumu izpēti veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā, ko var izmantot kā kritēriju salīdzināšanai ar konstatējumiem katrā dalībvalstī.

EUMUSC.net **2 ieteikums** – katra dalībvalsts izanalizē datus, kas apkopoti par muskuloskeletālo slimību ietekmi un veselības aprūpes pakalpojumu nodrošinājumu, kā arī apkopotos datus salīdzina ar līdzīgiem datiem, ko EUMUSC.net apkopojis citās dalībvalstīs un ES vidējo rādītāju.

Lai izvirzītu atbilstošus mērķus, ir svarīgi izprast muskuloskeletālo slimību individuālo aspektu nozīmi jūsu iedzīvotāju vidū salīdzinājumā ar standartiem.

Katrai dalībvalstij ir jāatbalsta savi veselības aprūpes pakalpojumu sniedzēji, lai viņi savu pakalpojumu nodrošinājumu pārbaudītu un salīdzinātu ar saskaņotajiem aprūpes standartiem.

3. ieteikums – izvirzīt mērķus

Visām iesaistītajām pusēm ir jāizvirza mērķi. Iesaistītās puses ir apdraudētā sabiedrība, pacienti, veselības aprūpes un sociālās aprūpes speciālisti, darba devēji, kā arī valsts un Eiropas līmeņa politiskie darbinieki.

Izvirzot mērķus, tiks izveidots veselības aprūpes nodrošināšanas virziens. Tas palīdzēs uzlabot muskuloskeletālo veselību un ļaus novērtēt progresu objektīvas aprūpes virzienā.

EUMUSC.net iesaka katrai dalībvalstij izvirzīt muskuloskeletālās veselības uzlabošanas mērķus, tos atbalstot ar uzdevumiem, kuru veikšanu var izvērtēt.

Mērķiem ir jābūt specifiskiem, nosakāmiem un sasniedzamiem, turklāt jāatbilst faktisko vai potenciālo muskuloskeletālo slimību pacientu vajadzībām un prioritātēm. To var novērtēt pēc 2. ieteikumā norādītās analīzes, un tas ļaus izprast, kuras slimības rada vislielāko apgrūtinājumu, kā arī jomas, kurās visvairāk nepieciešami vērtēšanas, pārvaldības un ārstēšanas uzlabojumi. Pamatojoties uz eumusc.net rezultātiem, ieteicamie mērķi ir šādi:

- rīkoties proporcionāli pašlaik novērtētajam muskuloskeletālo slimību apjomam;
- pievērsties jautājumam par savlaicīgu un objektīvu piekļuvi aprūpei un ārstēšanai, iekļaujot paša pacienta rīcību;
- panākt pietiekamu resursu, it īpaši atbilstoši apmācītu veselības aprūpes speciālistu, pieejamību un piekļuvi piemērotiem ķirurģiskās iejaukšanās līdzekļiem;
- atbalstīt veselīgu dzīvesveidu ar sabiedrības veselības programmu palīdzību;
- atbalstīt pacientu un profesionāļu piekļuvi augstas kvalitātes informācijai;
- atbalstīt izpēti, lai uzlabotu izpratni par muskuloskeletālo slimību iemesliem;
- uzsākt un uzturēt standartizētu datu savākšanu visās dalībvalstīs.

Plašāku mērķu klāstu skatiet šeit: ***Eiropas rīcība muskuloskeletālās veselības uzlabošanas nolūkos*** vietnē http://www.boneandjointdecade.org/european_action, kur tiek ierosināts mērķus pamatot uz vispārīgiem ieteikumiem, lai muskuloskeletālo veselību uzturētu vai uzlabotu jebkādos apstākļos. Turklāt uz pierādījumiem balstītas ķirurģiskās iejaukšanās iespējamie sasniegumi ir jākombinē ar pacientu, aprūpētāju, pacientu pārstāvju un veselības aprūpes nodrošinātāju prasībām.

EUMUSC.net **3. ieteikums** – veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem un politiskajiem darbiniekiem ir jāizvirza mērķi muskuloskeletālās veselības uzlabošanai un vienlīdzīgas aprūpes nodrošināšanai.

Mērķi, kuru centrā ir aprūpes standartu īstenošana un muskuloskeletālo slimību izplatībai atbilstošs resursu nodrošinājums katrā dalībvalstī, gādās par pozitīvu devumu muskuloskeletālās veselības uzlabojumu un līdzvērtīgu aprūpi visās dalībvalstīs.

4. ieteikums – strādāt, lai uzlabotu

Uzlabojumus reimatoloģijas jomas veselības aprūpē var panākt, izstrādājot pieejamus pakalpojumus, kas atbilst iepriekš noteikto mērķu sasniegšanas uzdevumam.

Muskuloskeletālās veselības uzlabojumiem ir gan atbalstoši, gan veicinoši faktori.

Veicinošie faktori ir, piemēram:

- plaša veselības stratēģija, kas aptver muskuloskeletāro slimību noteicošos faktoros;
- muskuloskeletālo slimību iekļaušana visu līmeņu politikas darba kārtībā;
- muskuloskeletālās veselības nozīmes atzīšana un atbilstošo resursu pieejamības prioritizācija;
- muskuloskeletālo slimību cēloņu un ietekmes izpētes prioritizācija;
- sabiedrības politikas izstrāde veselīga dzīvesveida jomā saistībā ar citām hroniskām slimībām, kurām ir tādi paši riska faktori;
- datu apkopošana un analīze, lai novērotu muskuloskeletālo slimību noteicošos faktoros, ietekmi un ārstēšanu visā Eiropā pēc vienotiem standartiem.

Iespējamie šķēršļi:

- sabiedrības zināšanu trūkums par muskuloskeletālo slimību izplatību;
- nepietiekama sabiedrības, veselības aprūpes nodrošinātāju un politikas veidotāju informētība;
- dārgi un klīniski neefektīvi resursi;
- trūkst enerģisku cilvēku, lai panāktu izmaiņas visos līmeņos, piemēram, politisko darbinieku, veselības aprūpes speciālistu, darba devēju, pacientu un sabiedrības līmenī;
- trūkst mērķu vai realizācijas stratēģijas.

EUMUSC.net **4. ieteikums** – konstatēt traucējošās barjeras un atbalsta faktoros, kas sekmē to mērķu sasniegšanu, kas izvirzīti, lai uzlabotu muskuloskeletālo veselību un izstrādātu īpašas darbības šo barjeru samazināšanai vai likvidēšanai.

Vispirms ieteicams vietēji novērtēt EUMUSC.net konstatētās barjeras un atbalsta faktoros, lai uz šā pamata izstrādātu atbilstošu rīcību muskuloskeletālās veselības uzlabošanas nolūkos.

5. ieteikums – tiekties pēc vienlīdzības

ES iepriekšējie ieteikumi par muskuloskeletālo slimību profilaksi un ārstēšanu ir izstrādāti, bet nav pienācīgi īstenoti.

Pētījumos ir izpētīta esošā muskuloskeletālo slimību pārvaldība dažādās Eiropas valstīs, konstatējot atšķirības, kas veido nevienādus veselības rezultātus.

Aptaujas dažādās Eiropas valstīs ir parādījušas, ka cilvēkiem ar muskuloskeletālām problēmām un ārstiem ir atšķirīga attieksme pret reimatisko un muskuloskeletālo slimību pārvaldību.

EUMUSC.net ieteikumu mērķis ir paaugstināt un saskaņot aprūpes kvalitāti, kā arī censties nodrošināt objektīvu aprūpi reimatisko un citu muskuloskeletālo slimību gadījumos visās dalībvalstīs.

Objektivitāti var sasniegt, vienīgi akceptējot vispārēju aprūpes standartu praksi, vispārēji nosakot veselības aprūpes kvalitāti un pieņemot ES plaši apstiprinātus mērķus, lai pārvarētu šķēršļus un uzlabotu šo standartu sasniegšanas veicinošos faktorus. Tādējādi radīsies iespējas šo slimību efektīvai profilaksei un pārvaldībai dalībvalstīs. Šī darba pamatā ir vienota datu apkopošanas un analīzes bāze, lai noteiktu muskuloskeletālo slimību apgrūtinājumu katrai personai un visā sabiedrībā.

EUMUSC.net **5. ieteikums** – visām dalībvalstīm tiekties pēc līdzvērtības, pieņemot EUMUSC.net aprūpes standartus, veselības aprūpes kvalitātes rādītājus un novērtēšanas instrumentus, kā arī izmantot atbalsta faktorus. Mērķis – līdzvērtīga reimatoloģijas slimnieku aprūpe visā Eiropā.

eumusc.net ir informācijas un uzraudzības tīkls, kas atbalsta vispārēju Eiropas stratēģiju muskuloskeletālās veselības optimizēšanai. Tas pievēršas LSS profilaksei un pārvaldībai, kas vairumā ES dalībvalstu nav ne vienlīdzīga, ne prioritāra. Tā uzmanības centrā ir informētības par muskuloskeletālo veselību uzlabošana, kā arī reimatisko un muskuloskeletālo slimību pacientu aprūpes saskaņošana.

2010. gadā uzsāko 3 gadu projektu atbalsta Eiropas Kopiena (EK Kopienas rīcības programma veselības aizsardzības jomā 2008.-2013. gadam), un šis projekts veido institūtu, pētnieku un personu tīklu 22 organizācijās, kas darbojas 17 valstīs, sadarbībā ar EULAR un ar EULAR starpniecību.

eumusc.net: tīmekļa bāzes informācijas resursa izveidošana muskuloskeletālās veselības pārvaldībai Eiropā www.eumusc.net